

Ο καιρός της «κυκλικής» μετανάστευσης

Ενα ατελείωτο πηγαϊνέλα φθηνών, εισαγόμενων εργατικών χεριών προτείνεται ως αντιστάθμισμα στην οικονομική κρίση.

ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΒΑΦΕΙΑΔΗ / ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΖΑΜΑΡΟΣ

Μετανάστες «αόρατοι», με περιορισμένα εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα, με «ημερομηνία λήξεως», προκειμένου να αποφεύγονται οι εντάσεις στις χώρες υποδοχής: να παραμένουν όσο υπάρχει ανάγκη για τα φθηνά εργατικά τους χέρια, να επαναπατρίζονται στη συνέχεια - και ξανά από την αρχή. Για να χρηματοδοτήσουν το πηγαϊνέλα, να δανειοδοτούνται από τράπεζες με χαμηλό τόκο και να εξοφλούν τις δόσεις τους με τα μεροκάματά τους. Αυτή είναι, με απλά λόγια, η «κυκλική μετανάστευση», που προτείνεται από ειδικούς επιστήμονες, εκπροσώπους μη κυβερνητικών οργανώσεων, κυβερνητικούς παράγο-

ντες από όλο τον κόσμο αλλά και εργοδοτικές οργανώσεις και εταιρείες διαχείρισης εργατικού δυναμικού ως αντιστάθμισμα στην τρέχουσα οικονομική κρίση. «Η αμφίδρομη κίνηση ατόμων μεταξύ της χώρας προέλευσης και μιας άλλης χώρας ή χωρών, η οποία χαρακτηρίζεται από την επιστροφή και την επανάληψη», θεωρείται τριπλά επικερδής από τους υποστηρικτές της: για τις χώρες προέλευσης των μεταναστών, που διασφαλίζουν τη ροή εμβασμάτων για την ανάπτυξή τους, για τις χώρες υποδοχής, οι οποίες καλύπτουν τα εκάστοτε κενά στην αγορά εργασίας, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι οι προσωρινοί εργάτες θα φύγουν, αλλά και για τους εργοδότες που θα τους απασχολούν, λόγω -προφανώς- των χαμηλών μισθών. ▶

Αυτά στη θεωρία. «Αυτά που προβάλλονται ως κέρδη της κυκλικής μετανάστευσης είναι τα ίδια με εκείνα των προγραμμάτων προσωρινής εργασίας: δεν αναγνωρίζουν τα δικαιώματα των εργαζομένων, αλλά τους μεταχειρίζονται ως δέματα τα οποία μπορούν να πουληθούν, με αντάλλαγμα την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, όπου οι μισθοί είναι υψηλότεροι σε σχέση με τις χώρες προέλευσης», έλεγε πρόσφατα στο Παγκόσμιο Φόρουμ για τη Μετανάστευση, στην Αθήνα, η Ana Avendano, βοηθός του προέδρου της ΜΚΟ «Μετανάστευση και Κοινωνία» (AFL-CIO). «Το Πρόγραμμα Εποχικών Εργαζομένων στην Αγροτική Οικονομία του Καναδά (SAWP), που παρουσιάζεται ως υπόδειγμα, φέρνει 20.000 εργάτες από το Μεξικό, την Κεντρική Αμερική και τις χώρες της Καραϊβικής για εργασία σε канаδικά αγροκτήματα, επιτρέποντας στους εργοδότες να μην εφαρμόζουν τους εθνικούς νόμους για εργασία και ανθρώπινα δικαιώματα. Η κοινωνική ένταξη είναι ανύπαρκτη, οι εργαζόμενοι είναι αόρατοι για την ευρύτερη κοινωνία, οι εργοδότες προσπαθούν να συγκαλύψουν τους τόπους διαμονής, ώστε να μη διαμαρτύρεται η κοινότητα, με αποτέλεσμα οι μετανάστες να απομονώνονται και να περιθωριοποιούνται».

Πέρα από τις αντιρρήσεις, η πρόθεση είναι σαφής. Με πρόσημα την καταπολέμηση της μαύρης εργασίας, που έχει προσλάβει παγκοσμίως πρωτοφανείς διαστάσεις, επιχειρείται η νομιμοποίηση ειδικών καθεστώτων που δεν θα υπόκεινται στους περιορισμούς της νομοθεσίας των χωρών υποδοχής. «Να εκμεταλλευτούμε την κινητικότητα, προκειμένου να καλυφθούν κενά στην αγορά εργασίας», πρόετρεπε στο Φόρουμ της Αθήνας ο Γ.Γ. του ΟΗΕ Μπαν Κι Μουν. Η μείωση των φραγμών στις μετακινήσεις ανθρώπων θεωρείται πλέον προϋπόθεση για την ανάπτυξη από τον ΟΗΕ, ο οποίος προτείνει μεταρρυθμίσεις για τη μεγιστοποίηση των ωφελειών της μετανάστευσης, απλοποίηση των διαύλων που επιτρέπουν σε άτομα με περιορισμένες δεξιότητες να αναζητήσουν εργασία εκτός συνόρων. Η συγκεκριμένη κατεύθυνση βρίσκει απολύτως σύμφωνους και τους εργοδότες, που ζητούν ευέλικτη και επαρκή πρόσβαση σε εργατικό δυναμικό και σε δεξιότητες όποτε και όπως χρειαστεί, δηλαδή άμεσα, χωρίς γραφειοκρατικές διαδικασίες, με άδειες εισόδου και άμεση τοποθέτηση των μεταναστών στην εργασία. Ηδη, άλλωστε, όλο και περισσότερες επιχειρήσεις σε όλο τον κόσμο χρησιμοποιούν εισαγόμενο εργατικό δυναμικό, το οποίο μπορεί να μετακινηθεί σχετικά γρήγορα σε περιοχές όπου υπάρχει η μεγαλύτερη ζήτηση.

«Η κινητικότητα δημιουργεί πρόοδο που θα πρέπει να την αξιοποιήσουμε όσο το δυνατόν περισσότερο», εκτίμησε ο αντιπρόεδρος της Ε.Ε. Ζακ Μπαρό. Πρότεινε και αυτός τη διευκόλυνση της κυκλικής μετανάστευσης, την ενημέρωση των μεταναστών στις χώρες τους για πιθανές θέσεις εργασίας στην Ε.Ε., την υιοθέτηση ενιαίου

Εσχάτως γίνεται διαφήμιση της χώρας μας στο Πακιστάν και το Μπαγκλαντές. Ταζουν μια καλύτερη ζωή στην Ελλάδα, ένα καλύτερο μέλλον, με ένα ποσό που αρχίζει από τις 4.000-5000 ευρώ...

μεταναστευτικού κώδικα και τη συλλογή δεδομένων για το μεταναστευτικό προφίλ κάθε χώρας». Σημειώνεται ότι μείωση ή και κατάργηση των φραγμών στις μετακινήσεις ανθρώπων είναι ταυτόχρονα το κεντρικό αίτημα μιας στρατιάς διάφορων ΜΚΟ που ασχολούνται με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τους μετανάστες.

Υπολογίζεται από τον ΟΗΕ ότι αυτή τη στιγμή υπάρχουν πάνω από 200 εκατ. μετανάστες παγκοσμίως -70 εκατ. στην Ευρώπη, 60 εκατ. στην Ασία, 50 εκατ. στη Βόρεια Αμερική-, ενώ αναμένεται ότι, μέσα στην επόμενη εικοσαετία, άλλα

500 εκατ. άνθρωποι θα μετακινηθούν από τη χώρα τους είτε ως πρόσφυγες είτε ως μετανάστες, κινδυνεύοντας να πέσουν θύματα των κυκλωμάτων διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων και να εγκλωβιστούν σε ένα καθεστώς σύγχρονης δουλείας στις κατασκευές, στη γεωργία, στις υπηρεσίες καθαρισμού, συντήρησης και υγείας.

Χάρη σ' αυτούς, το εργατικό κόστος συμπίεζεται διαρκώς. Είναι χαρακτηριστικό ότι η εντυπωσιακή βελτίωση της παραγωγικότητας στις ΗΠΑ οφείλεται κυρίως στη μείωση του εργατικού κόστους: 5,2% σε ετήσια βάση,

η μεγαλύτερη που έχει σημειωθεί ποτέ. Όμως, Αμερικανοί συνδικαλιστές καταγγέλλουν ότι στις ΗΠΑ οι εργολαβικές εταιρείες ενοικίασης εργαζομένων είναι ανεξέλεγκτες, δεν τηρούν ούτε τα στοιχειώδη εργατικά και κοινωνικά δικαιώματα. Οι ίδιοι επισημαίνουν ότι, μετά το τέλος της «αξιοποίησής» τους, ορισμένοι μετανάστες μπορεί να μην έχουν καν τα χρήματα να γυρίσουν στην πατρίδα τους.

Στις αραβικές χώρες του Συμβουλίου Συνεργασίας του Περσικού Κόλπου, οι μετανάστες είναι κατά κανόνα ευάλωτοι: προσωρινοί εργαζόμενοι με σύμβαση, βρίσκονται στο έλεος των εργοδοτών και δεν προστατεύονται από κανένα νόμο σε ό,τι αφορά μισθούς και συνθήκες εργασίας (καταστρατήγηση οκταώρου, φιλοξενία σε ασφυκτικούς «καταυλισμούς»). Την ώρα που το Ντουμπίι εγκαινιάζε το υψηλότερο κτίριο στον κόσμο, κανείς δεν ήξερε πόσοι εργάτες σκοτώθηκαν κατά την κατασκευή του. Ούτε πόσοι περίμεναν την «απελευθέρωσή» τους

από κατασκευαστικές εταιρείες βυθισμένες στα χρέη, για να αναζητήσουν την τύχη τους αλλού.

«Καλύτερη ζωή στην Ελλάδα»

Μια τέτοια τύχη αναζητούν και όσοι καταφτάνουν στην Ελλάδα. Ο πρόεδρος της Ένωσης Μεταναστών Ελλάδας, Ζαν Ντανιέλ Κολομπανί, αποκάλυψε πρόσφατα ότι τα τελευταία χρόνια γίνεται και διαφήμιση της χώρας μας στο Πακιστάν και το Μπανγκλαντές: «Υπάρχει μια καλύτερη ζωή, υπάρχει μέλλον, θα 'ρθετε να βάλετε τα παιδιά σας στα σχολεία, να σπουδάσουν κ.λπ., με ένα ποσό που αρχίζει από τις 4.000 - 5.000 ευρώ». Ο ίδιος ανεβάζει τον συνολικό αριθμό των μεταναστών που βρίσκονται στην Ελλάδα σε 2.500.000! Στην πραγματικότητα, κανείς δεν ξέρει. Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η υφυπουργός Εσωτερικών Θεοδώρα Τζάκρη, στη χώρα μας βρίσκονται 900.000 μετανάστες. Το ίδιο υπουργείο, ένα μήνα αργότερα, υπολόγισε πως είναι 1.060.000.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ΟΗΕ, υπολογίζονται σε 1.133.000, δηλαδή στο 10,1% του συνολικού πληθυσμού. Ένα μικρό μόνο ποσοστό δουλεύει νόμιμα, οι υπόλοιποι παραμένουν ανασφάλιστοι με χαμηλό μεροκάματο μέσα σε άθλιες συνθήκες, με «όρους δουλοπαροικίας», όπως παραδέχτηκε πρόσφατα κυβερνητικός παράγοντας. Οι εκάστοτε νεοφερμένοι είναι διατεθειμένοι να εργαστούν με ολοένα και χαμηλότερο μεροκάματο, συμπιέζοντας τους μισθούς τόσο των ντόπιων όσο και των παλαιότερων μεταναστών, που έχουν με τα χρόνια ενσωματωθεί στην αγορά εργασίας, και προκαλώντας αλυσιδωτές αντιδράσεις. Στους ελάχιστους ελέγχους που πραγματοποιεί η ανύπαρκτη Επιθεώρηση Εργασίας, Αφρικανοί και Ασιάτες φυγαδεύονται από την πίσω πόρτα, τα βιβλία του ΙΚΑ εξαφανίζονται. Τα γραφεία ενοικίασης εργαζομένων ανθούν, το προϊόν είναι «ακαταμάχητο», οι πελάτες απαλλάσσονται από ασφάλιση και λοιπές υποχρεώσεις. Ο τζίρος των δουλεμπορικών κυκλωμάτων πολλαπλασιάζεται, η δράση τους αποθρασύνεται, η παραοικονομία και η διαφθορά διογκώνονται.

Ταυτόχρονα, αυξάνεται η ανεργία. Σύμφωνα με έκθεση της Ε.Ε., το τρίτο τρίμηνο του 2009 είχαμε 450.000 ανέργους. Ο επιστημονικός διευθυντής του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ, Σάββας Ρομπόλης, κάνει λόγο για 700.000 και πρόσφατα ο υπουργός εργασίας Ανδρέας Λοβέρδος έκανε πρόβλεψη για 1.000.000 ανέργους μέσα στο 2010. Οι θέσεις εργασίας που χάνονται καλύπτονται ως επί το πλείστον από ανασφάλιστους αλλοδαπούς. Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία, το δεύτερο τρίμηνο του 2009 χάθηκαν 100.000 θέσεις εργασίας Ελλήνων γηγενών και δημιουργήθηκαν 50.000 θέσεις απασχόλησης αλλοδαπών. «Εξαιτίας της μαύρης εργασίας, το κράτος έχει χάσει περισσότερα από 10 δισ. ευρώ», εκτιμά ο Ανδρέας Κολλάς, μέλος της Εκτελεστικής Γραμματείας της ΓΣΕΕ.

Σταδιακά, το σύστημα υγείας άρχισε να επιβαρύνεται και να εκπίπτει, η δημόσια εκπαίδευση να υποβαθμίζεται, τα γκέτο να ξεφυτρώνουν το ένα μετά το άλλο, πολυσύχναστοι κεντρικοί δρόμοι να μετατρέπονται σε «πιάτσες» πορνείας και ναρκωτικών. Ο υπουργός Προστασίας του Πολίτη, Μιχάλης Χρυσοχοΐδης, αναγκάστηκε να παραδεχτεί ότι «η παράνομη μετανάστευση έχει πάρει ανεξέλεγκτες διαστάσεις», ενώ ο Γ.Γ. Μετανάστευσης, Ανδρέας Τάκης, έθεσε ως πρώτο στόχο την καταγραφή των παράνομων μεταναστών, την ανασυρσή τους από την αφάνεια και την αναγνώριση των δικαιωμάτων τους μέσω ενός ειδικού καθεστώτος. «Όσο δεν εντάσσονται οι μετανάστες, επικρατούν φαινόμενα ανισότητας, αδήλωτης εργασίας, ανομίας και απώλειας πόρων από το ασφαλιστικό σύστημα», δήλωσε πρόσφατα ο πρωθυπουργός Γιώργος Παπανδρέου, ο οποίος πάντως, στην παρέμβασή του στο Φόρουμ, αναφέρθηκε θετικά στη συμβολή των μεταναστών στη μείωση του εργατικού κόστους και έκανε λόγο για «αξιοποίηση της μετανάστευσης». ■